

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) แบบกรณีศึกษา (case study) โดยอาศัยระเบียบวิธีวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ เพื่ออธิบายการพัฒนาภาวะผู้นำด้านวิชาชีพการพยาบาลของ รองศาสตราจารย์ ดร. วิเชียร ทวีลาภ เริ่มจากการกำหนดหัวข้อเรื่องที่จะศึกษาวิจัย กำหนดปัญหาและคำถามของการวิจัย ศึกษาข้อมูลจากเอกสารหลักฐานต่างๆ นามาวางโครงเรื่องที่จะวิจัย เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับชีวประวัติของท่าน ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับบริบททางสังคมและพัฒนากการพยาบาลในประเทศไทย และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาภาวะผู้นำด้านวิชาชีพการพยาบาลของท่าน ประกอบกับข้อมูลที่ได้รับการสัมภาษณ์รองศาสตราจารย์ ดร. วิเชียร ทวีลาภ และบุคคลที่เกี่ยวข้อง นำข้อมูลต่างๆ ที่ได้นำมาตรวจสอบหาความเที่ยงตรงทางประวัติศาสตร์ โดยวิธีวิพากษ์วิธีทางประวัติศาสตร์ (criticism) และการตรวจสอบแบบสามเส้า (triangulation) รวมทั้งให้เจ้าของประวัติตรวจสอบซ้ำ แล้วนำข้อมูลที่ผ่านการตรวจสอบความน่าเชื่อถือแล้วมาจัดแยกเป็นหมวดหมู่ สร้างความสัมพันธ์ของข้อมูล ทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ เพื่ออธิบายการพัฒนาภาวะผู้นำด้านวิชาชีพการพยาบาลของรองศาสตราจารย์ ดร. วิเชียร ทวีลาภ และเสนอผลการศึกษาในรูปการพรรณนา

3. 1 แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลในการศึกษาได้แก่

3.1 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคคล ได้แก่

3.1.1 ข้อมูลจากรองศาสตราจารย์ ดร. วิเชียร ทวีลาภ

3.1.2 ข้อมูลจากน้องสาวคนสุดท้อง ซึ่งอาศัยอยู่ด้วยกันในปัจจุบันนี้ 1 คน

3.1.3 ข้อมูลจากบุคคลที่ใกล้ชิดและที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน คือ เพื่อนนักศึกษาพยาบาลรุ่นเดียวกัน 1 คน เพื่อนร่วมวิชาชีพ 2 คน เพื่อนร่วมงานที่เป็นพยาบาล 4 คน ผู้ร่วมงานที่เป็นแพทย์ 1 คน ผู้ได้บังคับบัญชา 10 คน ลูกศิษย์ 11 คนและบุคคลที่อยู่ในองค์การวิชาชีพ 4 คน

3.2 ข้อมูลเอกสาร ได้แก่ ข้อมูลหลักฐานจากตัวหนังสือที่เขียนไว้ เช่นหนังสืออนุสรณ์ เอกสารทางราชการ และหนังสือ คำรา บทความทางวิชาการที่ รองศาสตราจารย์ ดร. วิเชียร ทวีลาภ เขียนไว้ รวมทั้งเอกสารที่บุคคลอื่นๆ เขียนถึงท่าน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

1. ตัวผู้วิจัย

2. เอกสาร หนังสือ และบทความทางวิชาการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับรองศาสตราจารย์ ดร. วิเชียร ทวีลาภ และบริบททางสังคมร่วมสมัยที่มีผลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำด้านวิชาชีพการพยาบาลของท่าน

3. เครื่องบันทึกเสียง และแถบบันทึกเสียง เพื่อบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

4. แนวคำถามแบบเจาะลึก (in-depth interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ รองศาสตราจารย์ ดร. วิเชียร ทวีลาภ และบุคคลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับชีวประวัติ และบริบททางสังคม ที่มีผลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำ คุณลักษณะ และ วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำด้านวิชาชีพการพยาบาลของ รองศาสตราจารย์ ดร. วิเชียร ทวีลาภ โดยใช้แนวคำถามแบบไม่มีโครงสร้าง (non-structured interview) ซึ่งผู้วิจัยกำหนดหัวข้อที่จะทำการศึกษาไว้กว้าง ๆ ล่วงหน้าเป็นคำถามปลายเปิด โดยกำหนดแนวคำถามปลายเปิดไว้ 3 ชุด คือ

ชุดที่ 1 แนวคำถามเพื่อสัมภาษณ์ รองศาสตราจารย์ ดร. วิเชียร ทวีลาภ เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล เช่น แนวความคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำด้านวิชาชีพการพยาบาล วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำ วิธีการทำงาน ประสบการณ์ในบทบาทผู้นำ ชีวประวัติ และบริบททางสังคม ปัญหาและอุปสรรคที่พบในการพัฒนาภาวะผู้นำของท่าน

ชุดที่ 2 แนวคำถามเพื่อสัมภาษณ์บุคคลในครอบครัว เพื่อให้ได้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับชีวประวัติและบริบททางสังคม ที่มีผลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำสู่ความเป็นผู้นำทางด้านวิชาชีพการพยาบาลของรองศาสตราจารย์ ดร. วิเชียร ทวีลาภ

ชุดที่ 3 แนวคำถามเพื่อสัมภาษณ์ผู้ร่วมงาน ผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา และกลุ่มเพื่อน บุคคลในองค์กรวิชาชีพ เพื่อทราบการพัฒนาภาวะผู้นำ ปัญหาและอุปสรรคที่พบ ของรองศาสตราจารย์ ดร. วิเชียร ทวีลาภ

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยดำเนินการดังนี้

1. การใช้ข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำด้านวิชาชีพการพยาบาล ของ รองศาสตราจารย์ ดร. วิเชียร ทวีลาภ โดยการสำรวจและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารบันทึกต่าง ๆ ทั้ง เอกสารส่วนตัวและเอกสารทางราชการ ประกาศของทางราชการ รายงานการประชุม บทความทางวิชาการ ตำรา งานวิจัยและคู่มือหลักสูตรเป็นต้น สำหรับการขอใช้เอกสารจากมหาวิทยาลัย อื่นๆที่เกี่ยวข้อง คือมหาวิทยาลัยมหิดลและจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ดำเนินการโดยขอหนังสือ แนะนำตัวจากคณบดีคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ถึงคณบดีคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยดังกล่าว

2. การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant interview) หมายถึงรองศาสตราจารย์ ดร.วิเชียร ทวีลาภ โดยทำหนังสือผ่านคณบดีคณะพยาบาลศาสตร์ ถึงรองศาสตราจารย์ ดร.วิเชียร ทวีลาภ ซึ่งแจ้งวัตถุประสงค์ของการศึกษาและขออนุญาตทำการศึกษาชีวประวัติโดยการสัมภาษณ์ แบบเจาะลึกจำนวน 7 ครั้ง เพื่อรวบรวมข้อมูลให้ได้ครบถ้วนสมบูรณ์มากที่สุด โดยใช้เทคนิคการ สัมภาษณ์บุคคลเพื่อเก็บข้อมูลประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่าตามที่ ภารดี มหาจันทร์ (2531) กล่าวไว้ และปรับตามสถานการณ์ดังนี้

2.1 ผู้วิจัยได้ศึกษาภูมิหลังเกี่ยวกับชีวประวัติและเรื่องราวที่จะสัมภาษณ์เป็นอย่างดี เพื่อสามารถสร้างแนวคำถามให้ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงตรงตามวัตถุประสงค์

2.2 ผู้วิจัยสร้างความคุ้นเคยกับ รองศาสตราจารย์ ดร.วิเชียร ทวีลาภ เพื่อให้ท่านเกิดความไว้วางใจและตระหนักในความจริงใจของผู้วิจัยว่าจะนำข้อมูลที่ได้ ใช้เพื่อการศึกษาวิจัยเท่านั้น โดยการไปแนะนำตัวก่อนล่วงหน้าและได้พูดคุยกับท่านในเรื่องทั่วไป 1 ครั้ง

2.3 ผู้วิจัยได้ส่งแนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกให้กับ รองศาสตราจารย์ ดร. วิเชียร ทวีลาภ ไว้ล่วงหน้า เพื่อให้ท่านได้มีการเตรียมตัว เนื่องจากท่านเป็นผู้สูงอายุ นอกจากนั้นก็ได้สร้างคำถามในขณะที่มีการพูดคุยกันเพิ่มเติมเป็นระยะ

2.4 การขอสัมภาษณ์แต่ละครั้ง ผู้วิจัยได้ทำการนัดหมายกับรองศาสตราจารย์ ดร. วิเชียร ทวีลาภ ล่วงหน้า โดยคำนึงถึงความพร้อม ความสะดวกสบายของท่านเป็นหลัก ซึ่งการ สัมภาษณ์แบบเจาะลึกทั้ง 7 ครั้ง เป็นการสัมภาษณ์ที่บ้านพักของท่านที่นครสวรรค์ทั้งหมด เวลาที่ใช้ในการสัมภาษณ์แต่ละครั้งใช้เวลาระหว่าง 60 - 120 นาที ซึ่งการสัมภาษณ์ที่ใช้เวลานั้น ๆ หลาย ครั้งจะ ได้ผลดีกว่าการสัมภาษณ์ครั้งเดียวแต่ใช้เวลานาน

3. การสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องโดยตรงกับรองศาสตราจารย์ ดร. วิเชียร ทวีลาภ เมื่อได้รับ อนุมัติจากรองศาสตราจารย์ ดร. วิเชียร ทวีลาภ แล้ว ผู้วิจัยทำหน้าที่ส่งผ่านคณบดีคณะพยาบาล ศาสตร์ถึงบุคคลผู้ใกล้ชิด เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษาและขออนุญาตทำการสัมภาษณ์เพื่อ เก็บข้อมูลจากความทรงจำของบุคคลที่มีส่วนร่วมในเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องจำนวนทั้งสิ้น 34 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและมีคุณภาพ นำคำสัมภาษณ์เหล่านั้นมาเปรียบเทียบกันเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ น่าเชื่อถือ ในการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้พิจารณาเลือกสัมภาษณ์บุคคล ที่ใกล้ชิดกับท่านในสถานการณ์ต่างๆ กันเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุม ประกอบด้วย น้องสาวท่าน เพื่อนนักเรียนพยาบาลร่วมรุ่น ผู้ร่วมงานที่เป็นพยาบาลและแพทย์ ผู้ได้บังคับบัญชาและลูกศิษย์ รวมทั้งผู้ที่เคยทำงานในองค์การวิชาชีพพร้อมกับท่านจากสถาบันต่างๆ แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการ สัมภาษณ์พิจารณาพร้อมกับข้อมูลที่ได้จากเอกสารต่อไป

เมื่อได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และข้อมูลจากเอกสารร่วมสมัยประกอบกันแล้ว ผู้วิจัยได้ วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้เป็นระยะๆ เพื่อพิสูจน์สมมุติฐานชั่วคราวตลอดเวลา นอกจากนั้นได้จัดส่งข้อมูล ให้รองศาสตราจารย์ ดร. วิเชียร ทวีลาภ พิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและป้องกันความเสียหาย ที่อาจเกิดขึ้นแก่ท่าน แล้วจึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อสร้างข้อสรุปและเรียบเรียงเป็นงานวิจัย

3.4 สถานที่ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

สถานที่ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ สำนักงานหอสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยมหิดลและอื่นๆ สำนักงานคณบดี คณะพยาบาลศาสตร์ของมหาวิทยาลัยที่เกี่ยวข้อง สยามคณพยาบาลแห่งประเทศไทย สภาการพยาบาลและบ้านพักของรองศาสตราจารย์ ดร. วิเชียร ทวีลาภ ที่จังหวัดนครสวรรค์ รวมทั้งบ้านพักของบุคคลที่เกี่ยวข้องบางคนทั้งจังหวัดเชียงใหม่ ตาก และกรุงเทพมหานคร

3.5 ความน่าเชื่อถือของข้อมูล

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลด้านเอกสารและข้อมูลจากการสัมภาษณ์อย่างครบถ้วนตามวัตถุประสงค์แล้ว เพื่อให้การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นไปด้วยความถูกต้อง เชื่อถือได้ ผู้วิจัยจึงนำข้อมูลมา ประเมินความน่าเชื่อถือโดยใช้วิธีทางประวัติศาสตร์ด้วยการวิพากษ์ภายนอก และการวิพากษ์ภายใน

ตามเกณฑ์ ซึ่งนิธิ เอียวศรีวงศ์และอาคม พัตติยะ (2525) ไพฑูรย์ สันถารัตน์และลำลี ทองริ้ว (2535) ได้กล่าวไว้คือ

1. การวิพากษ์ภายนอก (external criticism) เป็นการตรวจสอบเพื่อให้ทราบลักษณะทั่วไปของหลักฐาน เป็นการตรวจสอบความตรง (validity) ของหลักฐานหรือเอกสาร โดยตรวจสอบลักษณะทั่วไปของหลักฐานดังนี้

1.1 ผู้ให้สัมภาษณ์หรือผู้สร้างหลักฐาน ผู้ให้ข้อมูลเป็นใคร อยู่ในฐานะที่จะทราบข้อเท็จจริงในเรื่องนั้นมากน้อยเพียงใด มีทัศนคติโดยทั่วไปอย่างไรต่อเหตุการณ์นั้น เป็นผู้รายงานเหตุการณ์อย่างระมัดระวังหรือมักมีอคติอยู่ด้วย

1.2 อายุของหลักฐาน หมายถึง เวลาที่หลักฐานถูกเขียน ถูกสร้างขึ้นอยู่ในระยะเวลา กับเหตุการณ์ที่ศึกษาหรือไม่

1.3 จุดมุ่งหมายของหลักฐาน หมายถึง หลักฐานนั้นถูกสร้างขึ้นทำไม

1.4 สภาพแวดล้อมของหลักฐานที่ถูกเขียนหรือถูกสร้างขึ้น

1.5 รูปเดิมของหลักฐาน มีลักษณะอย่างไร

2. การวิพากษ์ภายใน (internal criticism) หมายถึงการพิจารณาข้อความที่มีในหลักฐาน หรือสิ่งที่หลักฐานบอก (ข้อสนเทศ) เป็นการตรวจสอบความเที่ยง (reliability) ที่ได้จากหลักฐาน หรือการประเมินคุณค่าของข้อสนเทศจากหลักฐาน โดยผู้วิจัยพิจารณาปัจจัยที่มีผลต่อความน่าเชื่อถือของข้อมูลดังนี้

2.1 ผู้สร้างหลักฐาน ตรวจสอบว่าผู้ให้ข้อมูลรายงานความจริงมากน้อยเพียงใด คลาดเคลื่อนหรือไม่ มีความรู้ความชำนาญในสิ่งที่พูดหรือสร้างขึ้นเพียงใด สามารถพูดตามความจริงได้หรือไม่ มีสภาพแวดล้อมในสังคมบีบบังคับหรือมีอคติส่วนตัว

2.2 ช่วงเวลาที่สร้างหลักฐาน ยึดหลักการพิจารณาว่าข้อมูลที่ได้รับการบันทึกในระยะใกล้เคียงกับที่เหตุการณ์เกิดขึ้น จะคลาดเคลื่อนน้อยกว่าการบันทึกเมื่อทิ้งช่วงระยะออกไปเป็นเวลานาน ทั้งในรายละเอียดของเหตุการณ์ ความรู้สึกที่มีต่อเหตุการณ์นั้นๆ เนื่องจากการเขียนจากความทรงจำของบุคคล

2.3 จุดมุ่งหมายของหลักฐาน มีส่วนช่วยประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐาน โดยมีหลักการทั่วไปว่า เอกสารหรือคำสัมภาษณ์ที่จุดมุ่งหมายให้มีผู้รับรู่มากเท่าใดยิ่งต้องระมัดระวังในความน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น เพราะผู้เขียนหรือผู้ให้สัมภาษณ์อาจต้องการโฆษณาตนเองหรือผู้ที่ตนรัก ผู้วิจัยจึงได้มีการพิจารณาอย่างรอบคอบ โดยพิจารณาร่วมกับหลักฐานอื่นประกอบกัน

2.4 ลักษณะภายในของหลักฐาน โดยผู้วิจัยอ่านตัวหลักฐานอย่างพิถีพิถะระหัด ซึ่งจะช่วยประเมินคุณค่าของหลักฐาน ลักษณะของงานว่ามีการคุดไ้อวด ยกย่องมากผิดธรรมดา เป็นวรรณศิลป์หรือไม่ ซึ่งจะทําให้หลักฐานมีความน่าเชื่อถือลดลง

2.5 การยืนยันจากหลักฐานอื่น ผู้วิจัยพยายามหาหลักฐานอื่นที่เป็นอิสระจากกัน คือ ไม่ได้คัดลอกหรือขอมัดต่อกัน มาช่วยยืนยันข้อมูลที่ผ่านการตรวจสอบด้วยวิธีต่าง ๆ มาแล้วซึ่งจะช่วยให้ข้อมูลนั้นน่าเชื่อถือมากขึ้น

เมื่อผู้วิจัยได้ข้อมูลมา ได้ทําการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยใช้เกณฑ์การวิพากษ์ภายนอกและวิพากษ์ภายในดังกล่าวข้างต้น โดยพิจารณาาร่วมกัน กล่าวคือพิจารณาผู้ให้สัมภาษณ์หรือผู้สร้างหลักฐานเกี่ยวข้องใกล้ชิดกับรองศาสตราจารย์ ดร. วิเชียร ทวีลาภ มากน้อยแค่ไหน ผู้วิจัยเลือกสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรงที่สามารถชี้ประเด็นที่ต้องการศึกษาได้อย่างชัดเจนและเป็นผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์นั้นๆ สำหรับข้อมูลเอกสารเช่นเดียวกัน คือ เน้นข้อมูลปฐมภูมิเป็นหลัก อายุของหลักฐานใกล้เคียงกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมากที่สุด รวมทั้งพิจารณาเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของหลักฐาน สภาพแวดล้อมของหลักฐานที่ถูกสร้างขึ้นรวมทั้งรูปเดิมของหลักฐานว่ามีลักษณะอย่างไร นอกจากนั้นยังใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation) (สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2539) โดยผู้วิจัยเปรียบเทียบข้อมูลเดียวกันที่เก็บมาในเวลา สถานที่และบุคคลที่แตกต่างกัน ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (data triangulation) คือการพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มานั้นถูกต้องหรือไม่ โดยการสอบแหล่งของข้อมูล แหล่งที่มาที่จะพิจารณาในการตรวจสอบคือแหล่งเวลา แหล่งสถานที่และแหล่งบุคคล แหล่งเวลาหมายถึงว่าถ้าข้อมูลต่างเวลากันจะเหมือนกันหรือไม่ แหล่งสถานที่หมายถึงว่าถ้าข้อมูลต่างสถานที่กันจะเหมือนกันหรือไม่ และแหล่งบุคคลหมายถึงถ้าบุคคลผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไปข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่ รวมทั้งผู้วิจัยได้ตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (methodological triangulation) คือการใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆกันเพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน เช่น ใช้วิธีการสังเกตควบคู่กับการสัมภาษณ์พร้อมกันนั้นก็ศึกษาข้อมูลจากแหล่งเอกสารประกอบด้วย

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทําการวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อมๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบว่าครบถ้วนตามวัตถุประสงค์หรือไม่ และติดตามเก็บข้อมูลที่ยังไม่ครบถ้วนสมบูรณ์เป็นระยะ การวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัยในครั้งนี้แบ่งเป็น

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร เป็นการวิพากษ์ข้อสนเทศหรือสิ่งที่หลักฐานบอก ด้วย การที่ผู้วิจัยพิจารณาข้อความที่มีในหลักฐานโดยพิจารณาในทุกแง่มุมในข้อมูล

เมื่อผู้วิจัยตีความและประเมินข้อสนเทศของข้อมูลจากเอกสารที่รวบรวมได้จากแหล่ง ข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิแล้ว ผู้วิจัยได้จัดระเบียบข้อมูลโดยนำข้อมูลมาแยกประเภทหรือข้อเท็จจริงออกเป็นหมวดหมู่ จัดทำแฟ้มข้อมูลและจัดหมวดหมู่ข้อมูล เปรียบเทียบข้อมูลโดยผู้วิจัยหา ความเหมือนและความแตกต่างของข้อมูลที่ได้มา แล้วสร้างความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลและข้อเท็จจริง รวมทั้งสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (induction) ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงข้อมูลเพื่ออธิบายการพัฒนา ภาวะผู้นำด้านวิชาชีพการพยาบาลของรองศาสตราจารย์ ดร. วิเชียร ทวีลาภ

การวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เอกสารที่รองศาสตราจารย์ ดร. วิเชียร ทวีลาภ เป็นผู้เขียนและเอกสารของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับท่านเป็นหลัก ซึ่งล้วนแต่เป็นนัก วิชาการผู้ที่มีความรู้ความสามารถเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป เอกสารเหล่านี้อยู่ในรูปของบทความทาง วิชาการ บทความที่บันทึกประสบการณ์ของผู้เขียนจากการไปศึกษาดูงานหรือการประชุม คำรา ของท่านและเอกสารทางประวัติศาสตร์อื่นๆที่เกี่ยวข้องกับบริบททางสังคม รวมทั้งพัฒนาการของ วิชาชีพการพยาบาล ในกรณีที่เอกสารบางฉบับมีเนื้อความบางส่วนไม่ตรงกัน ผู้วิจัยได้ตรวจสอบ โดยพิจารณาตามลักษณะของเอกสาร วันเวลาที่ถูกต้อง อายุของหลักฐาน สภาพแวดล้อมของ ข้อมูล ผู้เขียน จุดประสงค์หรืออคติของข้อมูลนั้นๆ ประกอบกัน

2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ พร้อมๆกับการเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารเช่นเดียวกัน มีการตรวจสอบข้อมูลที่ได้มาว่าครบถ้วน ตามวัตถุประสงค์หรือไม่และติดตามเก็บข้อมูลที่ยังไม่สมบูรณ์ต่อไป จัดระเบียบข้อมูลโดยนำ ข้อมูลมาแยกประเภทและคัดข้อมูลที่ไมเกี่ยวข้องกับการวิจัยในครั้งนี้ออกไป จัดทำแฟ้มข้อมูลและ จัดหมวดหมู่ข้อมูล ทำการเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์บุคคลทั้งหมด 35 คน ร่วมกับการ วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารเพื่อหาความเหมือนและความแตกต่าง แล้วสร้างข้อสรุปจากการ วิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย (analytical induction) เป็นสมมุติฐานชั่วคราว (working hypothesis) และรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมพร้อมกับวิเคราะห์ข้อมูลไปด้วย สร้างข้อสรุปเป็นระยะๆและพิสูจน์ สมมุติฐานชั่วคราวตลอดเวลา จนได้ข้อสรุปที่ถูกต้องตามปัญหาของการวิจัยที่ตั้งขึ้นและตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้

เนื่องจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นั้น ผู้วิจัยไม่สามารถสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง กับรองศาสตราจารย์ ดร. วิเชียร ทวีลาภ ได้ทั้งหมด เนื่องจากบางท่านอาศัยอยู่ในต่างประเทศ บางท่านมีอายุมากไม่สามารถจดจำเรื่องราวในอดีตได้และบางท่านถึงแก่กรรมแล้ว เป็นต้น แต่ได้

พยายามเลือกสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรงที่อยู่ร่วมในเหตุการณ์ต่างๆกันและสามารถให้ข้อมูลได้อย่างครอบคลุม ร่วมกับการพิจารณาข้อมูลจากเอกสารดังกล่าวแล้ว

3.7 การนำเสนอข้อมูล

ข้อมูลที่รวบรวมด้วยวิธีการต่างๆ นำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ แล้วนำเสนอในรูปแบบการพรรณนาตามวัตถุประสงค์และคำถามการวิจัย ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำด้านวิชาชีพการพยาบาล ของรองศาสตราจารย์ ดร. วิเชียร ทวีลาภ ทำให้ทราบถึงแนวคิดของท่านและการนำไปปฏิบัติจริงในการทำงาน นอกจากนั้นยังแสดงถึงคุณลักษณะของท่านในการเป็นผู้นำด้านวิชาชีพการพยาบาล
2. วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำด้านวิชาชีพการพยาบาล ของรองศาสตราจารย์ ดร. วิเชียร ทวีลาภ โดยวิธีต่างๆที่ท่านใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำของท่านจนก้าวเป็นผู้นำที่มีผลงานเป็นที่ยอมรับของคนโดยทั่วไป
3. ชีวิตประวัติและบริบททางสังคมที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำด้านวิชาชีพการพยาบาล ของรองศาสตราจารย์ ดร. วิเชียร ทวีลาภ เริ่มตั้งแต่การอบรมเลี้ยงดูในวัยเด็ก การศึกษาในระดับชั้นประถมและมัธยมศึกษา การเข้าสู่วิชาชีพการพยาบาล การทำงานและผลงานด้านต่างๆของท่าน โดยพิจารณาถึงแรงคลใจในการทำให้ท่านเกิดการพัฒนาตนเอง จนเป็นผู้นำที่ได้พัฒนาวิชาชีพการพยาบาลให้เจริญก้าวหน้าในปัจจุบัน
4. ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาภาวะผู้นำด้านวิชาชีพการพยาบาล ของรองศาสตราจารย์ ดร. วิเชียร ทวีลาภ และวิธีการในการจัดการกับปัญหาและอุปสรรคนั้นๆ